

De eerste wereldbrand

Iedereen weet dat de moord die de Servische student Prinzip op 28 juni 1914 te Serajewo (hoofdstad van Bosnië, een Slavisch gebied dat sedert 1908 bij Oostenrijk-Hongarije was geannexeerd) pleegde op de Oostenrijkse kroonprins Franz-Ferdinand en diens echtgenote, de rechtstreekse aanleiding is geweest tot de eerste wereldoorlog. Het onderzoek wees uit dat Prinzip een lid was van de geheime nationalistische en terroristische vereniging "De Zwarte Hand". Het was een sekte van Servische officieren die nauwe betrekkingen onderhield met de leider van de Servische veiligheid Dimitrijevitj en met bepaalde leden van de Servische regering en de generale staf. Men kon zich moeilijk iets pijnlijkers indenken. Oostenrijk nam de geboden gelegenheid om Servië de oorlog te verklaren gretig waar.

Nochtans waren er een heel stelletje diepere oorzaken aanwezig. Vooreerst was er het stelsel van verdragen. De twee fronten immers die het in 1914 zouden uitvechten, stonden reeds sedert 1904 tegenover elkaar. Enerzijds de drievoudige Entente of de geallieerden: Groot-Brittannië, Rusland en Frankrijk en aan de andere kant de drievoudige Alliantie Duitsland, Oostenrijk-Hongarije en Italië. Gaandeweg verdeelde dit stelsel Europa in twee vijandige machtsgroepen, wat het oorlogsgevaar in ruime mate verhoogde. Op de tweede plaats viel het toenemende militarisme en de bewapeningswedloop aan te stippen. Daaruit ontstond de Duits-Britse tegenstelling op maritiem gebied. Groot-Brittannië voelde zich inderdaad door de bouw van de Duitse slagvloot in 1898 (onder admiraal von Tirpitz) in zijn be-

staan bedreigd. Als derde oorzaak dient ook het overdreven nationalisme vermeld. In alle landen spitste het zelfbewustzijn zich toe: zowel in Duitsland (pangermanisme, Drang nach Osten), als in Rusland (panslavisme) en als in Frankrijk (de revanchebeweging om het verlies van Elzas-Lotharingen na de oorlog van 1870). Het economisch imperialisme kwam vooral sterk tot uiting tussen Duitsland en Groot-Brittannië in de wedijver om de markten en koloniën, bij het invoeren van bepaalde protectionistische maatregelen en bij het aanleggen van intercontinentale spoorweglijnen: de K.K.- (Kaapstad-Kairo) lijn in Afrika of de B.B.- (Berlijn-Bagdad) lijn van Europa naar Azië. Uiteindelijk speelde in alle landen de vergiftiging der openbare opinie door de dagbladen (vooral in de periode van 28 juni tot 28 juli 1914) een grote rol in de voorbereiding van de eerste wereldoorlog. Op 28 juli verklaar-

de Oostenrijk de oorlog aan Servië. Op 1 augustus deed Duitsland dit aan Rusland, op 2 augustus aan Frankrijk en 2 dagen later aan België, doch dezelfde dag verklaarde Groot-Brittannië de oorlog aan Duitsland.

Aanvankelijk rekenden de Duitsers met maarschalk Hindenburg en hoofdkwartiermeester Ludendorff op een bliksemoorlog. In het westen stopte de Franse generaal Joffre in de slag aan de Marne (8-12 september) echter hun opmars naar Parijs, terwijl koning Albert aan de IJzer hen de toegang tot de zee ontzegde. Gedurende vier jaar zouden de kansen in deze bloedige loopgravenoorlog wisselen. Ook in het oosten slaagden de Russen erin, ondanks grote Duitse successen als Tannenberg en de Mazoerische meren, een verdedigingslijn in de Oekraïne te verwezenlijken en het front tot 1917 te stabiliseren. Een derde front ontstond toen Italië (aanvankelijk bondgenoot van Duits-

land) in maart 1915 eveneens de zijde der geallieerden koos, evenals Roemenië, Griekenland, China, Japan, Portugal en Brazilië. 1916 bracht weinig verandering, vermits de grootse Duitse poging om in februari met een massale aanval doorheen het front te breken, door de weerstand der Franse poilus onder Pétain werd gebroken.

1917 was echter beslissend. President Wilson van de U.S.A. trad eveneens in het strijdperk na de Duitse bekendmaking van de onbeperkte duikbotenoorlog. Anderzijds kon Duitsland door de vrede van Brest-Litowsk (na de Russische revolutie in maart en oktober waarbij het communisme de macht in handen kreeg) 2 000 000 manschappen naar het westelijk front overbrengen.

Na drie mislukte aanvallen van Ludendorff (waarbij hij in de streek van Ieper giftgas of yperite gebruikte en duizenden Duitse studenten te Langemark opofferde) bracht de lente van 1918 een-

Waar het gewone volk niet vatbaar was voor oorzaken van politieke, economische of ideologische aard, vonden de Oostenrijks-Hongaarse leiders een dankbare aanleiding in de sensationele moord op Franz-Ferdinand om Servië de oorlog te verklaren. Toen ook de andere mogendheden toebeeten, ontstond het eerste wereldconflict dat pas vier jaar later tot de overwinning der geallieerden leidde.

heid in het bevel van het westerse kamp. Opperbevelhebber maarschalk Foch zette toen het eindoffensief in dat leiden zou tot de nederlaag van Duitsland, tot de troonsafstand van keizer Willem II en tot de wapenstilstand van 11 november 1918 te Rethondes bij Compiègne.

In juni 1919 werd uiteindelijk te Versailles de vrede getekend.

